

Феликс Мендельсон

*Орындаған: Тұяқбаева Ақбота,
Гинятова Данагуль
Тексерген Жаханшевна Жұлдыз*

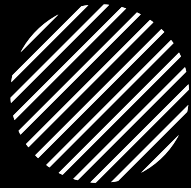

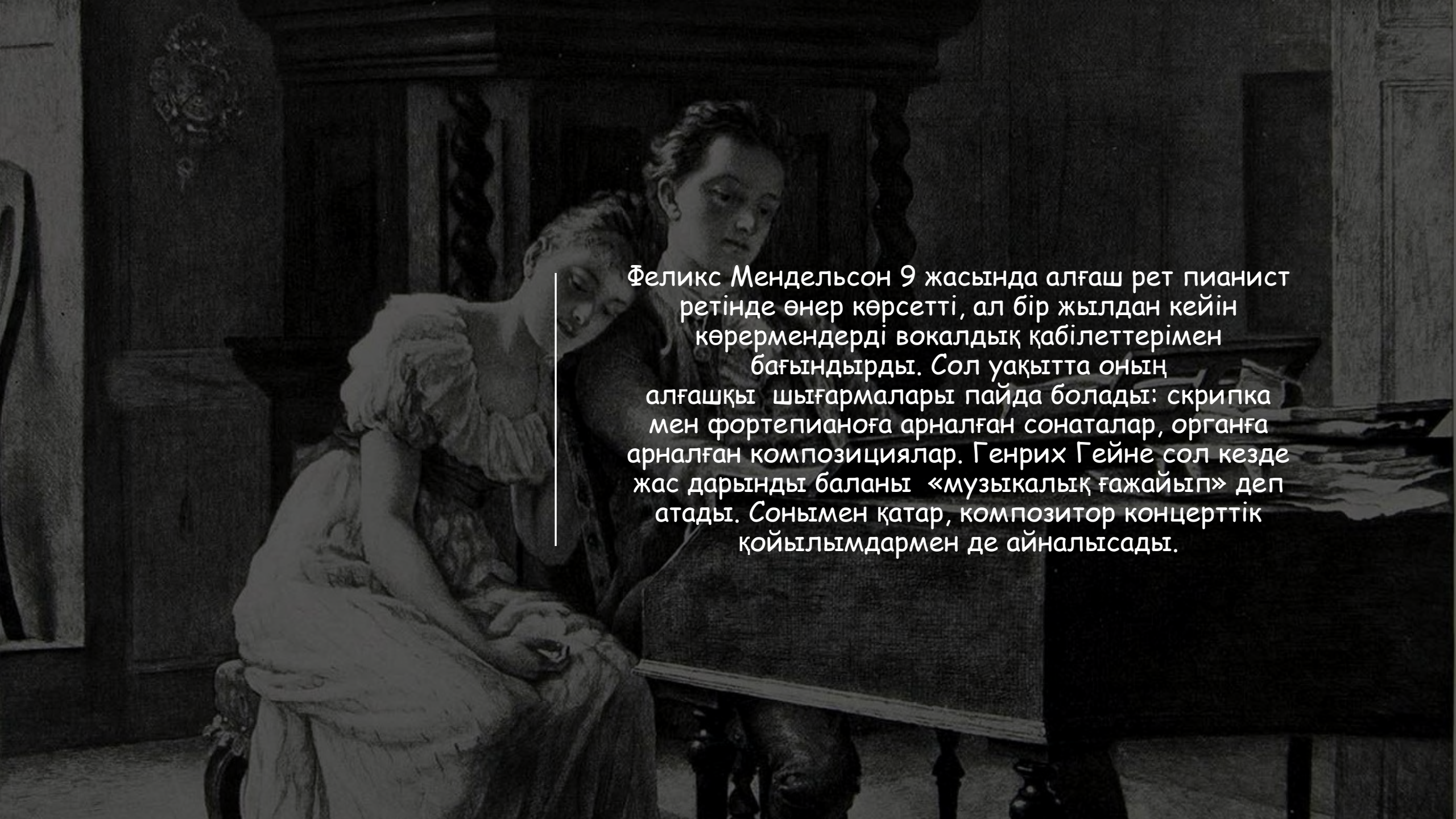
Феликс Мендельсон - 19 ғасырдың екінші жартысында неміс музыка мәдениетінің ең ірі қайраткерлерінің бірі. Ол өз заманындағы ең ірі ағартушы музыкант және классикалық музыкадағы романтикалық бағыттың ірі өкілі.

Сонымен қатар, Мендельсон Лейпциг консерваториясын құрып, оның бірінші басшысы болды. Композитор ұзақ ғұмыр кешпеді, бірақ артына бай шығармашылық мұра қалдырды, соның ішінде танымал «Скрипкалық концерт е-молл» және Увертюра «Жазғы түнде ұйқы» спектакліне, сондай-ақ, оның әйгілі «Той маршы» танымал болды. Халық оған ризашылығын білдірген, оның бір себебі, ол сол кездері ұмытылған ұлы Иоганн Себастьян Бахтың шығармашылығын әлемге қайта ашты.

Кішкентай Феликстің анасы болашақ композитор мен оның туған әпкесі Фаннидің музыкаға бейімділігін бірінші болып байқады. Ол олардың алғашқы оқытушыларына айналып, балаларға керемет сезім сыйлап, ноталық сауаттылықтарын ашты. Леа қолынан келгеннің бәрін үйреткенін түсінген кезде, балаларды Берлиндік музыка мектебіне берді. Фортепианода ұстазы Людвиг Бергер болды. Фортепиано шебері, Клементия мектебінің тамаша пианисті Бергер шәкіртінің жылдам әрі виртуоздық дамуына зор үлес қосты. Теория сабағымен Цельтердің өзі айналысты. Сондай-ақ, бала скрипканы игеруге ниет білдірді, кейін альт аспабында ойнауды үйреніп, ол сүйікті аспабына айналды.

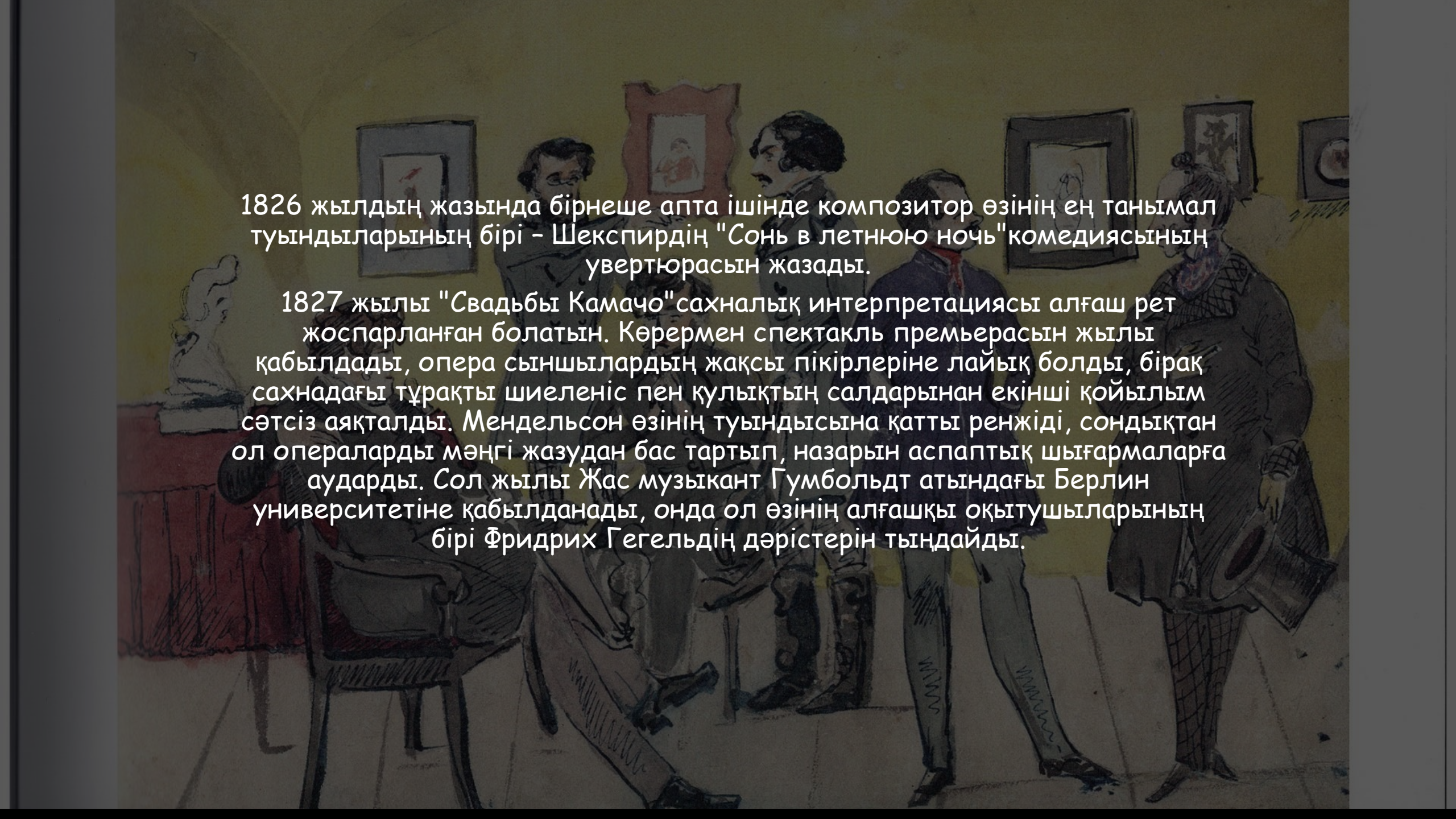

Феликс Мендельсон 9 жасында алғаш рет пианист ретінде өнер көрсетті, ал бір жылдан кейін көрермендерді вокалдық қабілеттерімен бағындырды. Сол уақытта оның алғашқы шығармалары пайда болады: скрипка мен фортепианоға арналған сонаталар, органға арналған композициялар. Генрих Гейне сол кезде жас дарынды баланы «музыкалық ғажайып» деп атады. Сонымен қатар, композитор концерттік қойылымдармен де айналысады.

Мендельсон 16 жасқа толғанда әкесі Авраам оны Парижге іскерлік сапарға алып барады. Сол кезде қала Еуропаның мәдени орталығы болып саналатын, онда танымал композиторлар - Россини, Мейербер өмір сүрген. Париждегі консерваторияның жетекшісі оның табыстарына жоғары баға берді, бірақ Мендельсонға француз музыкалық дәстүрлері оған ерекше әсер қалдырмады.

Мендельсондар сол жылдың соңында, Берлиндегі үйіне қайтып оралады. Композитор Гётаға қайтадан барады және оның қонағында алғаш рет оған арналған фортепианоға арналған концертті орындайды. 1825 жылы тамызда "Дон Киохото" желісі бойынша жазылған «Свадьба Камачо» атты операсын аяқтайды.

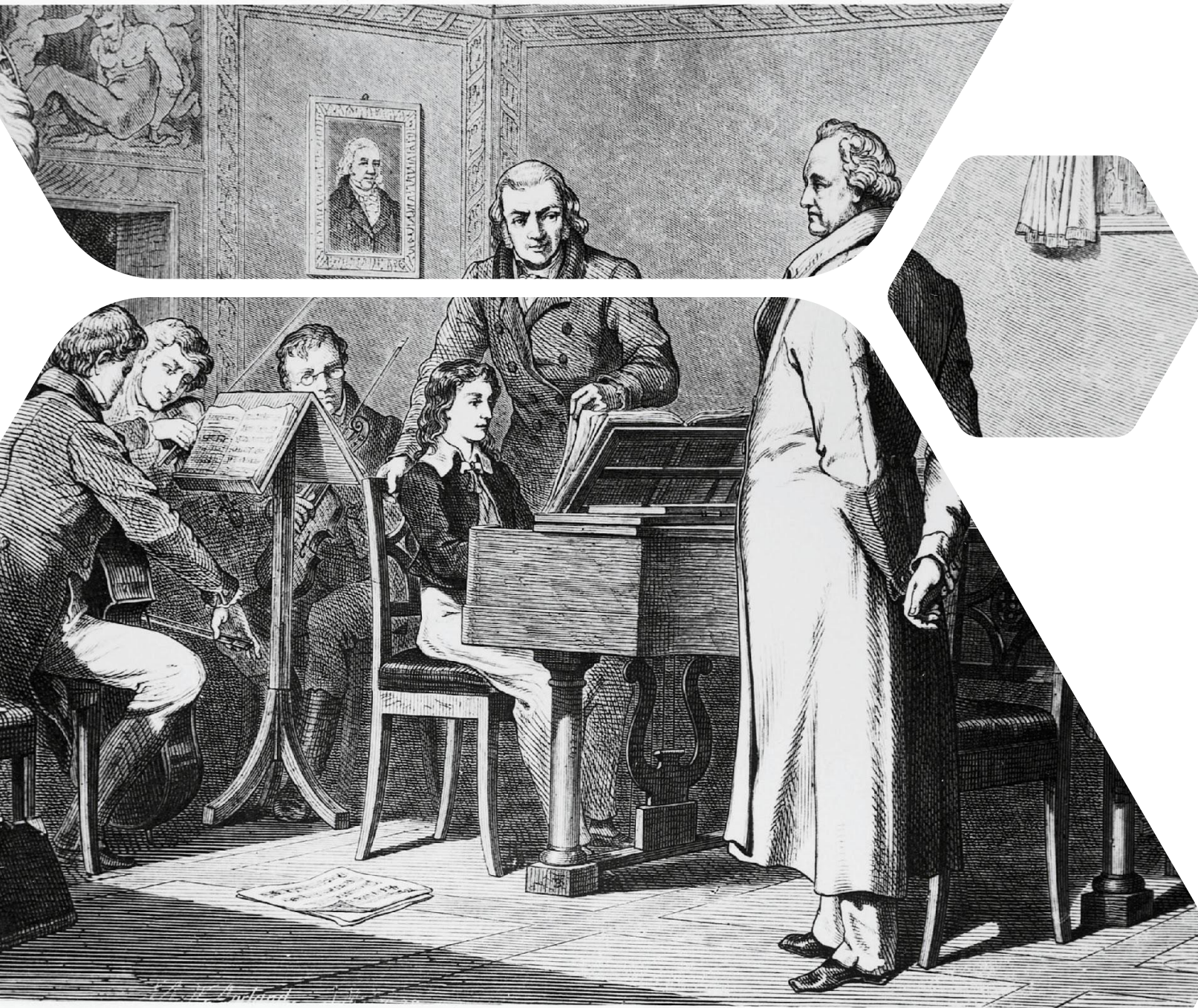
1826 жылдың жазында бірнеше апта ішінде композитор өзінің ең танымал туындыларының бірі - Шекспирдің "Сонь в летнюю ночь" комедиясының увертюрасын жазады.

1827 жылы "Свадьбы Камачо" сахналық интерпретациясы алғаш рет жоспарланған болатын. Көрермен спектакль премьерасын жылы қабылдады, опера сыншылардың жақсы пікірлеріне лайық болды, бірақ сахнадағы тұрақты шиеленіс пен қулықтың салдарынан екінші қойылым сәтсіз аяқталды. Мендельсон өзінің туындысына қатты ренжіді, сондықтан ол операларды мәңгі жазудан бас тартып, назарын аспаптық шығармаларға аударды. Сол жылы Жас музыкант Гумбольдт атындағы Берлин университетіне қабылданады, онда ол өзінің алғашқы оқытушыларының бірі Фридрих Гегельдің дәрістерін тыңдайды.

... THE SUBJECT OF MORE

1830 жылы жазда Мюнхен, Париж, Зальцбург темір жол айрықтарында ұшып өтеді. Римде композитор қыстың соңына дейін қалады, онда «Гебридке» кіру үшін жұмыс істейді және «Бірінші Вальпургий түніне» ноталар жазады. 1831 жылдың көктемінде үйге барады, жолы қайтадан Мюнхен арқылы өтеді, онда Мендельсон бірқатар фортепианолық концерттер береді. Ол сұлу Дельфина фон Шауротқа деген құштарлық сезімге толы, ол оған өзінің жаңа клавир концертін арнайды, оны қағаздың бір бөлігіне жазып, Бавария королінің алдында орындайды.

26 жасында
Феликс Мендельсон Гевандхаустың ең
жас жетекшісі болады. Ол бірден
оркестрмен ортақ тіл
табысты. Мендельсон бастаған Геванд
хаустағы концерттер жалпы еуропалық
маңызға ие болады, ал композитордың
өзі көрнекті тұлғаға айналады.
Лейпцигте Мендельсон тек демалыс
кезінде ғана жұмыс істеп үлгереді, дәл
сол кезде ол дюссельдорф кезеңінде
ойластырылған «Элиа - Павел -
Христос»
діни тақырыбындағы триптихты аяқтай
ды.

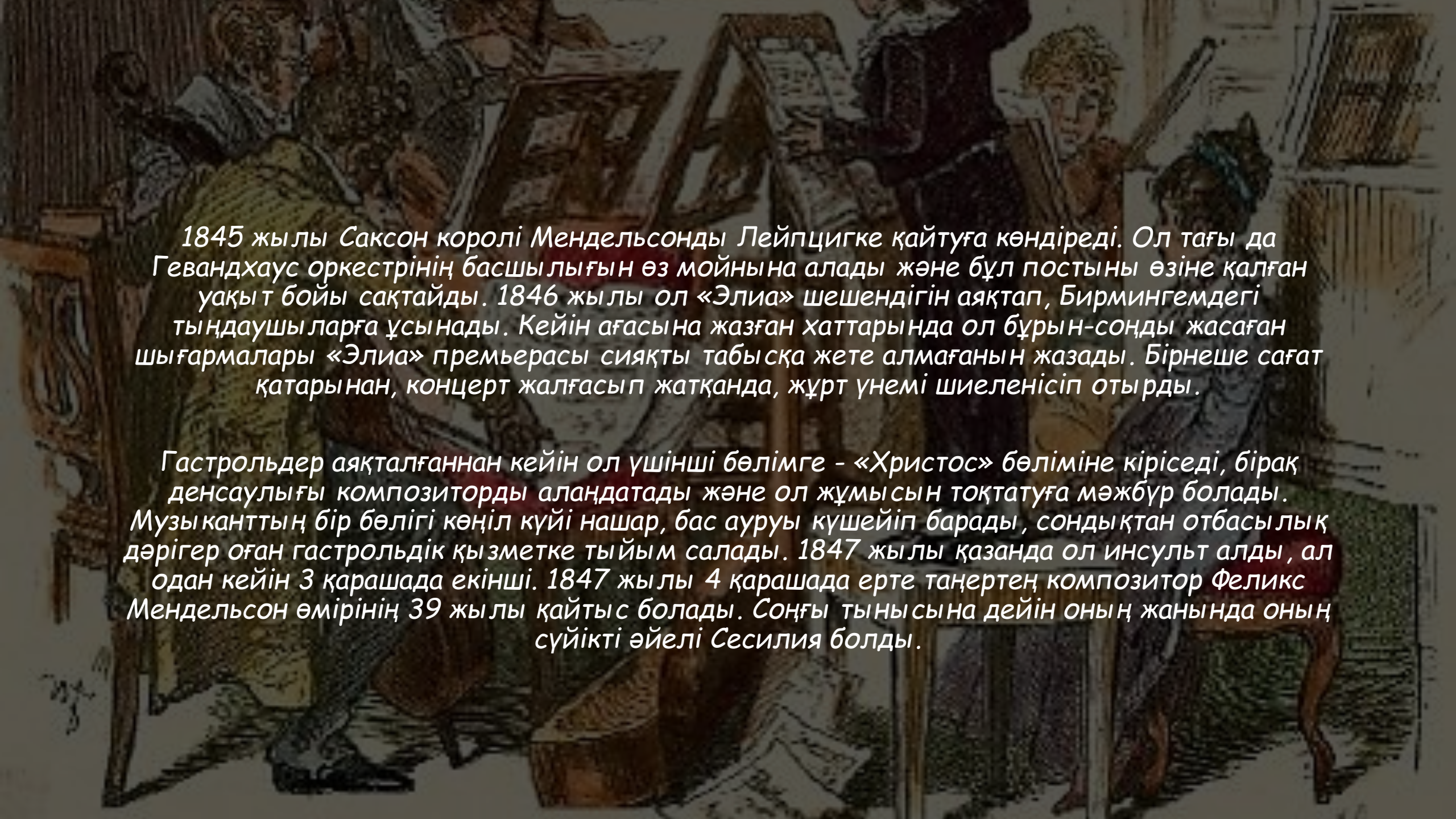

Әкесі қайтыс болғаннан кейін көп ұзамай Феликстің анасы одан өзіне лайықты әйел табуға уәде береді. 1836 жылдың күзінде ол бай отбасынан шыққан қызға үйленеді - Сесилия Жан-Рено. Отбасылық өмірде Мендельсон көптен күткен үйлесімділікті табады. Оның әйелі ерекше ақылмен ерекшеленбеді, бірақ ол қамқор болды. Оған жоғары қоғамдағы жоғары білімді ханымдар оған қатты жиіркенішті екенін бірнеше рет айтты. Некеде бес бала дүниеге келді, қуанышты Мендельсон отбасы бақытынан жаңа шығармашылық идеяларды алды. 1840 жылы ол Лейпцигте бірінші неміс консерваториясын құруға өтініш берді, содан кейін ол үш жылдан кейін құрылды.

Wilhelm Henschel
und
F. Henschel

1841 жылы Пруссия королі Фредерик Вильгельм IV Мендельсонды Берлинге шақырады, оның идеясы бойынша бүкіл Германияның басты музыкалық орталығы болу құрметіне ие болды. Ол композиторға Корольдік өнер академиясын реформалауды тапсырады. Мендельсон бұл істі батыл қабылдайды, бірақ оның қызметі Берлин шығармашылық интеллигенциясының осындай қатал қарсылығына тап болады, сондықтан ол Берлинді тастап, кетеді.

1845 жылы Саксон королі Мендельсонды Лейпцигке қайтуға көндіреді. Ол тағы да Гевандхаус оркестрінің басшылығын өз мойнына алады және бұл постыны өзіне қалған уақыт бойы сақтайды. 1846 жылы ол «Элиа» шешендігін аяқтап, Бирмингемдегі тыңдаушыларға ұсынады. Кейін ағасына жазған хаттарында ол бұрын-соңды жасаған шығармалары «Элиа» премьерасы сияқты табысқа жете алмағанын жазады. Бірнеше сағат қатарынан, концерт жалғасып жатқанда, жұрт үнемі шиеленісіп отырды.

Гастрольдер аяқталғаннан кейін ол үшінші бөлімге - «Христос» бөліміне кіріседі, бірақ денсаулығы композиторды алаңдатады және ол жұмысын тоқтатуға мәжбүр болады. Музыканттың бір бөлігі көңіл күйі нашар, бас ауруы күшейіп барады, сондықтан отбасылық дәрігер оған гастрольдік қызметке тыйым салады. 1847 жылы қазанда ол инсульт алды, ал одан кейін 3 қарашада екінші. 1847 жылы 4 қарашада ерте таңертең композитор Феликс Мендельсон өмірінің 39 жылы қайтыс болады. Соңғы тынысына дейін оның жанында оның сүйікті әйелі Сесилия болды.

Камералық пьесаларының арасында ерекше көзге түсетіні - "Песни без слов".

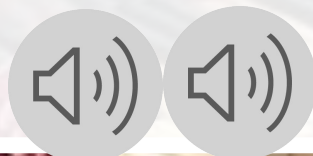
Ол шынайы лиризмге толы пьесса. (8 трагедия, әрқайсысы 5 номерден тұрады) Бұл пьеса тез танымал болып, кең тарады. Ол әуесқой музыканттардың қол жетімді, текстурасы салыстырмалы түрде қарапайым, адамның ішкі сезім әлемін поэтикалық түрде бейнелейтін шығармаларға деген қажеттілігін қанағаттандыра алды. Бұл пьесаларда сабырлы, ойшыл лирикаға жатады. Арасында тез мінезді пьесалар да бар.

1834жылы композитор сегіз пьеса дәптерін жасайды. Олардың ішіндегі ең алғашқысын, композитор 20 жасында, өзінің шығармашылық жолының басында, Италия мен Швейцарияға сапарынан шабыт алып жазады. Соңғысын ол қайтыс болғанға дейін екі жыл бұрын аяқтайды. Осылайша, соңғы екі дәптерін (ор.85 және ор.102) Мендельсон қайтыс болғаннан кейін жарияланады. Бұл миниатюралар Мендельсонның - лирик ақынның рухани әлемін ашады.

Кейбір әндер миниатюралық жанрдағы көріністер. Кейде оларда бағдарламалық элементтің айқын көрінетіні соншалық, оларға, "Охотничья песня", "Траурный марш", "Весенняя песня", "Тряпка" деген атаулары бар. Сонымен қатар, көптеген миниатюралардың жанрлық негізі бар (бесік жыры, баркароле). Сондай-ақ композитор дыбыстық-визуалды әдістерді кеңінен пайдаланған.

Бұл пьесалардың атауларының өзі пьесаның бейнесі мен жанрын әрқашан өте дәл береді. «Халық әні» деп аталатын No23 миниатюрада аспаптық әуен алмасып отырады, оның негізін халық әні мен хор партиясы құрайды. Егер аспаптық партия гитара әуеніне жақын болса, онда хор әнінің материалы хордың дыбысын тыңдаушылар алдында өте дәл тартады.

1830ж жазылған хаттарында Мендельсон "мы (то есть немцы) не проснулись и не уснули". Бұл сөздер "Песни без слов" көзқарасын тамаша жеткізеді. Мазмұнының алуан түрлігіне қарамастан, олар әлі де дамыған романтикалық өнерге тән эмоционалдық саланың көптеген маңызды салаларын қозғамайды. Оларға қаһармандық, бүлікшілік, ұрыс қақтығыс бейнелері жат. Кейбір пьесаларда өшпес өміршеңдікті айғақтайтын романтикалық сезімдері бар. Олар no.10, h moll, no. 17, a moll, no.46, g moll

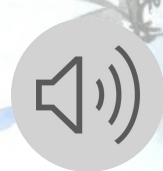

Пьесалардың көпшілігінің жеке атауы жоқ, бірақ оларды бір ғана образ біріктіреді: жеңіл, элегиялық-мұңды, екпінді ұмтылыс. Шығармалардың темп бойынша бөлінуі де ерекшеленеді: қозғалмалы және қалыпты, элегиялық. Мысалы, 4, 9 және 16 нөмірлі пьесалар екінші түрге жатады және жеңіл лирика үлгілері болып табылады. Егжей-тегжейлі талдау кезінде осы үш миниатюраның сыртқы ұқсастығын байқауға болады: қарапайым екі немесе үш нақты форма, импровизация және аккордеон құрылымы. Олардың барлығы да композитордың өз ойын, тәжірибесін ортаға салатын лирикалық әңгіме сипатында. Бұған негізгі әуеннің асықпай қозғалуы, аккордтық құрылымның жұмсақ сүйемелдеуінің және мелодиялық желідегі декламативтік, ән интонацияларының басым болуының арқасында қол жеткізіледі.

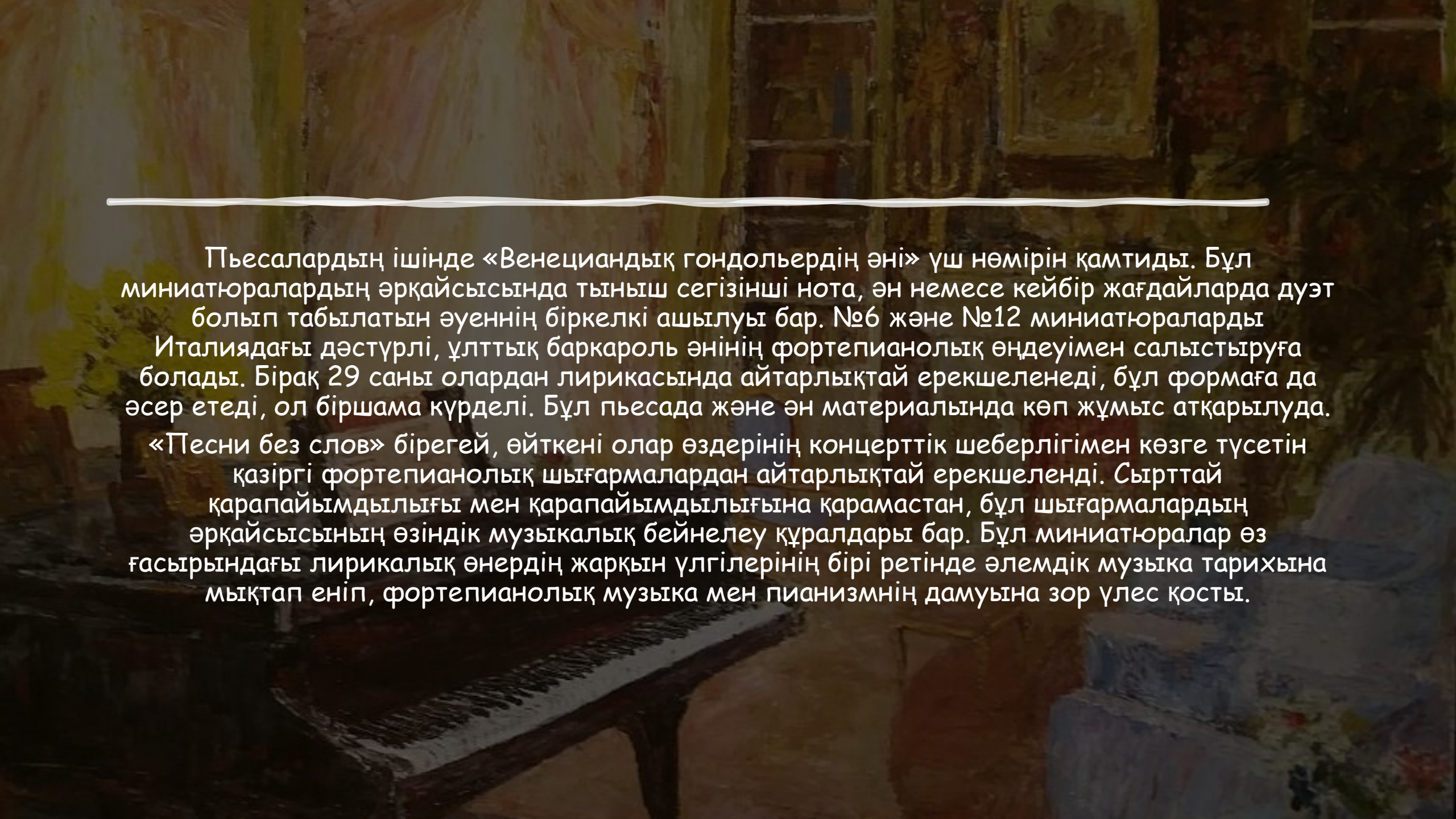
Барлық баяу миниатюралардың ішінде мажор пернесімен жазылған №25 пьеса ерекше көзге түседі. Бұл композитордың жеңіл лирикасының үлгісі. Ән әуені әсерлі эмоцияларға толы және керемет шынайылыққа ие. Бұл пьесада басқа ұқсас миниатюралардағыдай дайындық конструкциясы жоқ. Бұл топтаманың тобында b минормен жазылған №35 миниатюраны қоспағанда, мажорлық күй басым. Ол өзінің табиғаты бойынша бесік жырына жақын.

Екінші типтегі миниатюраларда (жылжымалы, қозғалмалы) әннің басталуына жақындық фонға біршама шегінеді. Оларды Шуберттің экспромттық немесе музыкалық сәттерімен салыстыруға болады. Бұл пьесаларда импровизациялық аспаптық стилистика толық ашылған. Бұл топқа №10 пьеса кіреді, ол b минорда жазылған және өте әсерлі және құмарлық. Бірінші өлшемнің ырғақты фигурасы тұтас шығарманың сипаты мен қозғалысын, өзіне тән сабақтастық пен ұмтылысты белгілейді. Тақырыптармен жұмыс және олардың дамуы бұл миниатюраны соната жанрына жақындатады, дегенмен тақырыптардың күшті қарама-қайшылықтары мен конфликтілері жоқ.

g минорда жазылған және өте жылдам дыбысталған №21 пьеса күнделікті музыканың үлгісі болып табылады. Бұл миниатюрадағы вокалдық және аспаптық сызықтар ерекше көзге түседі. Рас, сүйемелдеуді фортепианолық музыкаға емес, гитараға жатқызу дұрысырақ болар еді. Бұл регистрді таңдау, гармоникалық тізбектердің қарапайымдылығы және текстураны таңдау арқылы көрсетіледі.

№32 пьеса экспрессивтік құралдар мен текстуралардың ерекше таңдауымен ерекшеленеді. Басқа бірде-бір миниатюра шығармасында композитор мұндай тектілікке қол жеткізіп, күнделікті өнердің бейнесін поэтикалық атмосфераға қанықтыра алмаған. Спектакль серенада жанрына жақын, оны өзіндік текстурасы да, дыбыс шығару мәнері де көрсетеді. Топтастырылған пернелер мандолина дыбысын тыңдаушыға жеткізеді.

A painting of an interior scene, likely a study or a music room. In the foreground, a dark wooden piano is visible, its keyboard partially shown. The background features a window with a view of a building facade, possibly a Venetian-style building. The lighting is soft and somewhat dim, creating a contemplative atmosphere. The overall style is impressionistic, with visible brushstrokes and a focus on light and color.

Пьесалардың ішінде «Венециандық гондольердің әні» үш нөмірін қамтиды. Бұл миниатюралардың әрқайсысында тыныш сегізінші нота, ән немесе кейбір жағдайларда дуэт болып табылатын әуеннің біркелкі ашылуы бар. №6 және №12 миниатюраларды Италиядағы дәстүрлі, ұлттық баркароль әнінің фортепианолық өңдеуімен салыстыруға болады. Бірақ 29 саны олардан лирикасында айтарлықтай ерекшеленеді, бұл формаға да әсер етеді, ол біршама күрделі. Бұл пьесада және ән материалында көп жұмыс атқарылуда. «Песни без слов» бірегей, өйткені олар өздерінің концерттік шеберлігімен көзге түсетін қазіргі фортепианолық шығармалардан айтарлықтай ерекшеленді. Сырттай қарапайымдылығы мен қарапайымдылығына қарамастан, бұл шығармалардың әрқайсысының өзіндік музыкалық бейнелеу құралдары бар. Бұл миниатюралар өз ғасырындағы лирикалық өнердің жарқын үлгілерінің бірі ретінде әлемдік музыка тарихына мықтап еніп, фортепианолық музыка мен пианизмнің дамуына зор үлес қосты.

"Песни без слов"

*Назарларыңызға
рахмет!!*

